

Гуменюк В.
магістрантка II курсу,
Балабан З.
магістрантка I курсу
спеціальності 014 Середня освіта (Географія)
Науковий керівник – доц. Потокій М. В.

ТЕРНОПІЛЬЩИНА І ЄС: АСПЕКТИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ІМПОРТУ ПОСЛУГ)

Постановка проблеми. Імпортна діяльність є важливою статтею витрат, однак вона є необхідною з точки зору забезпечення населення тими видами, які відсутні в межах області. Доцільно дослідити ті види послуг, без яких область на даний час не може обійтися.

Виклад основного матеріалу. Обсяги експорту та імпорту послуг із Тернопільської області в країни-члени ЄС за останні п'ять років зазнають значних змін, то збільшуючись, то зменшуючись, однак не опускаються нижче 35 і 5 мільйонів доларів відповідно. Сальдо в зовнішній торгівлі послугами в області додатне.

Таблиця 1

Обсяги експорту та імпорту послуг в Тернопільській області, млн. дол. *

Вид діяльності	Роки				
	2013	2014	2015	2016	2017
Експорт послуг, всього,	58,3199	55,8881	43,4756	79,9416	57,8139
у тому числі до країн ЄС	51,1399	46,435,1	35,5570	72,3053	49,2596
Імпорт послуг, всього,	12,6287	8,4678	10,3927	5,7889	8,6792
у тому числі із країн ЄС	10,8645	7,4594	5,4486	5,4486	8,2100

*) За даними Головного управління статистики в Тернопільській області

Кількість підприємств, установ і закладів, які здійснюють зовнішньоторгові операції, як і кількість країн-партнерів зовнішньоекономічної діяльності, практично не змінилася. Імпортні операції послугами у 2016 р. та 2017 р. здійснювалися в Тернопільській області 54 підприємствами і закладами.

Розподіл імпорту за країнами. Найбільшими імпортерами послуг у 2014 р. в область були Польща (2,696 млн. дол.), Німеччина (2,292), Велика Британія (0,212), Бельгія (0,194), Болгарія (0,122), Італія (0,165), Австрія (90), значно менше – Мальта, Іспанія. У 2017 р. послуги надавалися фірмами Польщі (3,2281 млн. дол.), Німеччини (1,215), Бельгії (0,4913), Великої Британії (0,3531), Швеції (0,3464), Словаччини (0,3018), Іспанії (0,144 млн. дол.), у значно менших обсягах – Чехії, Румунії, Франції, Болгарії, Литви, у невизначених

обсягах – фірмами Греції, Данії, Естонії, Кіпру, Латвії, Нідерландів, Португалії, Словенії, Угорщини.

Таблиця 2

Динаміка та структура імпорту послуг*, тис. дол.

№	Вид послуг	Рік		
		2014	2016	2017
1	Послуги з переробки матеріальних ресурсів**	21,4 0,3	24,9 0,5	...
2	Послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій	455,2 6,1	288,3 5,3	231,9 2,8
3	Транспортні послуги	2030,1 27,2	2142,8 39,3	2418,8 29,5
4	Послуги, пов'язані із подорожами	2262,4 30,3	1068,4 19,6	1686,4 20,5
5	Послуги з будівництва	176,6 2,4	-	...
6	Послуги зі страхування	0,2 0,0	0,1 0,0	0,1 0,0
7	Послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю	7,9 0,1	-	...
8	Роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності	151,3 2,0	72,4 1,3	93,4 1,1
9	Послуги у сфері телекомунікацій, комп'ютерні та інформаційні послуги	249,9 3,4	299,2 5,5	302,8 3,7
10	Ділові послуги	2061,4 27,6	1552,5 28,5	2572,8 31,3
11	Послуги приватним особам, культурні та рекреаційні послуги	43,0 0,6	-	-
Усього		7459,4 100	5448,6 100	8210,0 100

*) За даними Головного управління статистики в Тернопільській області

***) У чисельнику – млн. дол., у знаменнику – частка даного виду у %

Структура імпорту послуг. У 2014 р. переважали послуги, пов'язані із подорожами (2,2624 млн. дол. США або 35,2%). Найвища частка припадала на Німеччину (42,7%), Польщу (27,6%), Нідерланди (9,8%), Болгарію (5,3%).

Значними за обсягами були ділові послуги, із яких на Німеччину припадало 39,7%, на Польщу – 39,2%, Велику Британію – 6,6%, Австрію – 3,2%.

В імпорті послуг транспорту лівова частка припадала на послуги автомобільного транспорту (59,3%; Польща, Швеція, Німеччина, Чехія,

Іспанія). Невелику частку складала інші допоміжні транспортні послуги (14,4%), інформаційні послуги (3,2%), послуги з ремонту та технічного обслуговування (5,4%), послуги з будівництва (2,1%), роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності (1,9), послуги приватним особам, культурні та рекреаційні послуги (0,5%), послуги з переробки матеріальних ресурсів (0,3%) [2, 3, 4, 5].

Послуги з переробки матеріальних ресурсів. У 2016 р. вони стосувалися послуг з переробки товарів за кордоном. Надавалися підприємствами і закладами Бельгії (87%). У 2017 р. надавалися поодинокими фірмами Бельгії, Великої Британії, Іспанії, Польщі, Румунії, Словаччини і Словенії.

Послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій. У 2016 р. стосувалися ремонту машин та устаткування (8,8%), поточного ремонту та технічного обслуговування транспортних засобів (90%), ремонту апаратури, побутових приладів та інструментів (1,2%). Надавалися підприємствами і закладами Польщі (59%), Нідерландів (17%), Німеччини (10%), також Бельгії (4%), Австрії, Франції, Словаччини, Іспанії, Швеції. У 2017 р. надавалися Польщею (56%), Німеччиною (10%), Іспанією (8%), Бельгією, Австрією, Францією та Нідерландами.

Транспортні послуги стосувалися послуг морського транспорту (697,5 тис. дол.), послуг повітряного транспорту (697,5), послуг залізничного транспорту в обсязі 0,1 тисячі доларів, послуг автомобільного транспорту (863,6, у тому числі з послуг вантажного автотранспорту – 7,5%, транспортно-експедиційних послуг автотранспорту – 24,1%, послуг, пов'язаних із забезпеченням автомобільної транспортної інфраструктури – 8,2%), інших допоміжних та додаткових транспортних послуг (609,3 тис. дол. або 28,1%, у тому числі послуг із оформлення документів відповідно до митних вимог – 22,8% і інших транспортних послуг – 5,3%).

Даний вид послуг надавався підприємствам, закладам і громадянам Тернопільської області 22 країнами світу. Найбільша частка припадає на Польщу (1579,3 тис. дол. – 72,6%), Швецію (15,7%), Німеччину (5,6%), а також Словаччину (2,6%), Чехію (1,6%), Австрію, у дуже малих обсягах на Болгарію, Бельгію, Литву. У 2017 р. надавався фірмами Польщі (1618,2), Швеції (339,2), Словаччини (205,8), Німеччини (135,4), Чехії (34,9 тис. дол.).

Послуги, пов'язані із подорожами. У 2016 р. стосувалися послуг під час відряджень (308,4 тис. дол. або 24,0%, у тому числі послуг, пов'язаних із проживанням під час відряджень, – 11,0%, послуг, пов'язаних із харчуванням, – 11,2%, місцевих транспортних послуг в

період відрядження – 1,6%, послуги операторів, що організували перебування під час відрядження – 0,2%), послуги під час інших ділових подорожей (976,5 тис. дол. або 76%, у тому числі послуги, пов'язані із проживанням, – 0,6% і послуги, пов'язані із харчуванням, – 75,4%), послуги, пов'язані із освітньою метою (0,1 тис. дол.). Найбільше послуг, пов'язаних із подорожами, надавалося підприємствами і закладами Польщі (407,2 тис. дол. або 31,7%), Німеччини (286,1 тис. дол.), а також Словаччини (60,4), Нідерландів (53,7), Австрії (53,0), Бельгії (36,3), Угорщини (30,3), Болгарії (29,8), Іспанії (25,0), Італії (24,9), Чехії (19,3), Франції (17,0 тис. дол.). У 2017 р. основними партнерами тут були фірми Німеччини (528,4) і Польщі (407,2). У обсягах, до 100 тис. дол. надавалися фірмами Іспанії, Австрії, Бельгії, Болгарії, Італії, Литви, Румунії, Словаччини, Франції.

Послуги із страхування в обсязі 100 доларів надавалися польськими фірмами у 2016 і 2017 роках.

Роялті та інші послуги, пов'язані із використанням інтелектуальної власності, у 2016 р. надавалися Бельгією в обсязі 53,1 тис. дол., Францією в обсязі 19,4 тис. дол., у 2017 р. – фірмами Бельгії (73,0), Франції (18,5), Німеччини (2,0 тис. дол.).

Послуги у сфері телекомунікацій, комп'ютерні й інформаційні послуги. У 2016 р. на телекомунікаційні послуги припадало 4,8%, комп'ютерні послуги – 95%, інформаційні послуги – 0,2%. Надавалися Німеччиною у обсязі 149,2 тис. дол., Бельгією (122,7), Естонією (12,9), Польщею (8,1), Швецією (6,3). У 2017 р. імпорт цього виду послуг дещо зріс (до 302,8 тис. дол.), але його частка у загальному обсязі імпорту послуг зменшилася. Надавалися фірмами Німеччини (50% всього обсягу), Бельгії (40%), Польщі (3%), Італії (2%), Естонії.

Ділові послуги надавалися у 2016 р. у обсязі 1,5525 мільйона доларів. Вони стосувалися професійних і консалтингових послуг (40,8%), наукових і технічних послуг (9,4%), послуг сільського господарства та послуг видобутку (10,9%), послуг операційного лізингу (2,8%), послуг, пов'язаних із торгівлею, та посередницьких послуг (0,8%), інших ділових послуг (35,3%). Найбільше такого виду послуг надавалося Кіпром (34%), Німеччиною (28%), Польщею (23%), Великою Британією і Австрією (по 5%), Бельгією, Словаччиною, Хорватією. У 2017 р. надавалися фірмами Польщі (842,4), Німеччини (371,4), Великої Британії (349,3), Бельгії (204,0), Австрії (176,8), у значно менших обсягах – Іспанії (44,4 тис. дол.).

Таблиця 3

Групування країн-партнерів – членів Європейського Союзу
за обсягами імпорту у 2013 і 2016 роках*

№	Обсяг імпорту послуг	Країни ЄС	
		2013 рік	2016 рік
1	Від 1,1 до 5,1375 млн. дол.	Німеччина, Польща	Німеччина, Польща
2	Від 500,1 тис. до 1,0 млн. дол.		<i>Кіпр</i>
3	Від 100,1 до 500,0 тис. дол.	Австрія, Бельгія, Велика Британія, Нідерланди, Угорщина, Франція, Чехія, Швеція	Австрія, Бельгія, Нідерланди, Словаччина , Швеція
4	Від 50,1 до 100,0 тис. дол.	Італія	<i>Велика Британія, Чехія</i>
5	Від 10,1 до 50,0 тис. дол.	Болгарія, Данія, Іспанія, Литва, Румунія, Словаччина	Болгарія, Естонія , Іспанія, <i>Італія</i> , Румунія, <i>Угорщина, Франція</i>
6	Від 5,1 до 10,0 тис. дол.		<i>Литва</i>
7	Від 1,1 до 5,0 тис. дол.	Греція, Естонія, Хорватія	Греція, <i>Данія, Хорватія</i>
8	Менше 1,0 тис. дол.		<i>Латвія, Португалія, Словенія</i>

*) Дані на 2016 рік повніше відображають обсяги експорту послуг у порівнянні із пізнішими даними

Польща – країна не змінила свого положення в таблиці групування;

Словаччина – країна піднялася в таблиці групування;

Італія – країна опустилася в таблиці групування;

Латвія – нова країна в таблиці групування.

Висновки. Область нарощує темпи приросту експорту послуг. Відбувається постійний перерозподіл як основних видів послуг, так і країн, яким вони надаються. Ряд послуг здійснюються періодично або одноразово (з будівництва). Істотно збільшується частка транспортних послуг і послуг, пов'язаних із подорожами, що пояснюється збільшенням кількості іноземних студентів у вищих навчальних закладах Тернополя. Однак головним видом послуг є послуги з переробки матеріальних ресурсів. В окремі роки зростала частка інших видів послуг (у сфері телекомунікацій, комп'ютерних та інформаційних

послуг). Область має значні резерви для збільшення експорту послуг, зокрема ділових і послуг в сфері телекомунікацій.

Список використаних джерел

1. Зовнішньоекономічна діяльність на Тернопільщині / Тернопільський Енциклопедичний Словник / Передмова Геннадія Яворського. – Тернопіль: ВАТ ТВПК «Збруч», 2004. – Т. 1. А – Й. – 696 с.
2. Зовнішньоекономічна діяльність Тернопільщини в 2014 році. Статистичний збірник / За редакцією Н. С. Дідуник; відповідальна за випуск Г. Ф. Романик. – Тернопіль, Головне управління статистики у Тернопільській області, 2015. – 121 с.
3. Зовнішня торгівля Тернопільської області товарами і послугами у 2017 / За редакцією Н. С. Дідуник; Відповідальні за випуск Н. В. Куніц і Г. Ф. Романик. – Тернопіль, Головне управління статистики у Тернопільській області, 2018. – 122 с.
4. Статистичний щорічник Тернопільської області. 2014 рік. – Тернопіль, Головне управління статистики у Тернопільській області, 2015. – 442 с.
5. Статистичний щорічник Тернопільської області. 2017 рік / За редакцією А. А. Чорного; Відповідальні за випуск Т. М. Гришук, Н. С. Дідуник. – Тернопіль, Головне управління статистики у Тернопільській області, 2017. – 428 с.

Демків О.

*магістрантка I курсу спеціальності 106 Географія
Науковий керівник – проф. Заставецька Л. Б.*

АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ ДЕМОГРАФІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В БУЧАЦЬКОМУ РАЙОНІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОКРАЩЕННЯ

Населення є однією з основних властивостей території, головною продуктивною силою суспільства, а також споживачем матеріальних благ. Воно виступає як головна рушійна сила трансформації навколишнього простору, від його вікової, освітньої, професійної та соціальної структур залежать темпи та пропорції економічного розвитку району, фактори навантаження на навколишнє середовище тощо. В той же час, воно володіє рисами унікальності, формує суспільне середовище з його культурним, соціальним та економічним наповненням.

Актуальність даного дослідження зумовлена необхідністю вивчення сучасної демографічної ситуації в Бучацькому районі та шляхи її покращення.

Мета дослідження: вивчення демографічної ситуації в Бучацькому районі Тернопільської області.

Демографічна ситуація є основою забезпечення безпеки, побудови майбутнього та створення умов для відтворення трудового потенціалу. В той же час, показники народжуваності, природній приріст, механічний приріст, рівень здоров'я та робоча сила виступають